



Vlaams
Parlement

ingediend op **1145** (2016-2017) – Nr. 1
27 april 2017 (2016-2017)

Voorstel van resolutie

van Jos De Meyer, Koen Daniëls, Ann Brusseel,
Vera Celis, Kathleen Helsen en Paul Cordy

betreffende de instroom in de opleiding
Bachelor of Science in de Diergeneeskunde,
de doorstroom bij de bachelor- en masteropleidingen
uit het studiegebied Diergeneeskunde,
en de uitstroom uit de opleiding
Master of Veterinary Medicine in de Diergeneeskunde

TOELICHTING

In de 'Intentieverklaring van de Nederlandse minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, dr. Jet Bussemaker, en de Vlaamse minister van Onderwijs en vice-minister-president van de Vlaamse Regering, Hilde Crevits, inzake onderwijs-samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen' van 30 mei 2016, ook wel het 'Damesakkoord' genoemd, is onder meer het volgende opgenomen: "Binnen het Hoger Onderwijs brengen zij de mobiliteitsstromen per discipline in beeld, met extra aandacht voor de mogelijke impact van instroombeperkingen voor bepaalde opleidingen en het effect ervan naar mobiliteit. De resultaten van deze monitoring en een analyse van deze gegevens worden jaarlijks besproken."

Deze passage uit het Damesakkoord is niet zonder betekenis voor de Vlaamse opleidingen Bachelor of Science in de Diergeneeskunde en Master of Veterinary Medicine in de Diergeneeskunde. Het gaat namelijk om opleidingen die zeer populair zijn bij de circa 7500 studenten met de Nederlandse nationaliteit die in Vlaanderen studeren. Hun aandeel in de populatie van de bacheloropleidingen schommelde de voorbije academiejaren in de opleidingen van de Universiteit Gent tussen de 18 en 28 procent, en in de opleiding van de Universiteit Antwerpen in de buurt van 50%. In de masteropleiding van de Universiteit Gent gaat het dan weer over een kwart van alle inschrijvingen. Dat zijn trouwens geen nieuwe vaststellingen, want ook in het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw had ongeveer 30 procent van de studenten Diergeneeskunde de Nederlandse nationaliteit.

Dat niet onbelangrijke aandeel valt vandaag te verklaren door de numerus fixus die voor de opleiding Diergeneeskunde bestaat in Nederland. Daarnaast spelen mogelijk ook de verschillen tussen het collegegeld in Nederland en de studiegelden in Vlaanderen of de verschillende systemen van studiefinanciering een rol. Zo is voor het academiejaar 2017-2018 bepaald dat er zich maximaal 225 studenten voor de opleiding Diergeneeskunde zullen kunnen inschrijven aan de Universiteit Utrecht, de enige Nederlandse universiteit die de opleiding aanbiedt. Ter vergelijking: in Vlaanderen, waar in het kader van de democratisering geen instroombeperking bestaat en het collegegeld lager is, zitten er aan de Universiteit Gent dit academiejaar 242 studenten in het laatste jaar van de opleiding 'Master of Veterinary Medicine in de Diergeneeskunde'.

Door het grote aantal buitenlandse studenten in de opleidingen Bachelor of Science in de Diergeneeskunde en Master of Veterinary Medicine in de Diergeneeskunde – boven op de niet onbelangrijke instroom van Vlaamse studenten – worden die dure opleidingen met grote organisatorische uitdagingen geconfronteerd, onder meer voor de praktische onderdelen en de stageonderdelen van de opleidingen. Daarnaast groeit de bezorgdheid dat de optimale kwaliteit van de (pre)klinische opleiding aan de Vlaamse faculteiten Diergeneeskunde in het gedrang zou kunnen komen.

Anderzijds blijkt dat de uitval van studenten Diergeneeskunde zeer hoog is. Zoals minister van Onderwijs Hilde Crevits op 10 november 2016 aangaf in de Commissie voor Onderwijs van het Vlaams Parlement, kan op basis van cijfers uit de Databank Hoger Onderwijs worden vastgesteld dat minder dan de helft van de startende studenten ook effectief het (master)diploma behaalt. Hoewel de drop-out bij de bacheloropleidingen na één jaar relatief laag is, blijkt die na drie jaar relatief hoog te zijn en zelfs op te lopen tot 50 procent. Dat kan een aanwijzing zijn dat studenten die niet over de gevraagde competenties blijken te beschikken, relatief lang in de opleiding blijven. Opvallend is ook dat het studierendement voor generatiestudenten in de opleiding Diergeneeskunde beduidend lager is dan in enigszins vergelijkbare opleidingen als Bio-ingenieurswetenschappen en Biologie.

Zowel de Vlaamse faculteiten Diergeneeskunde als de betrokken beroepsgroepen ondersteunen die vaststellingen en delen een grote bezorgdheid over de kwaliteit van de opleiding. Daarom hebben de faculteiten Diergeneeskunde van de Universiteit Gent en de Universiteit Antwerpen, de Nederlandstalige Gewestelijke Raad Orde der Dierenartsen (NGROD), de Vlaamse Dierenartsen Vereniging (VDV) en de beroepsvereniging voor dierenartsen IVDB DierenartsenBelangen in februari 2014 de nota Plethora diergeneeskunde aan alle politieke partijen bezorgd. Deze luidt als volgt:

- 1° België is, op enkele Zuid-Europese landen na, het enige land in Europa waar geen enkele instroombeperking bestaat voor eerstejaarsstudenten diergeneeskunde, en dit vooral als gevolg van de democratisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen;
- 2° door een té grote toevloed van studenten kan de optimale kwaliteit van de (pre-)klinische opleiding aan de Vlaamse Faculteiten diergeneeskunde in het gedrang komen;
- 3° het zeer lage inschrijvingsgeld in vergelijking met de situatie in andere Europese landen, staat weliswaar borg voor de democratisering van het onderwijs, maar is geen drempel voor de instroom van studenten. Bovendien trekt dit lage inschrijvingsgeld grote aantallen buitenlandse studenten aan (tot 30% Nederlanders in de eerste studiejaren);
- 4° door de grote instroom leiden de lage slaagpercentages ook niet meteen tot een daling van het aantal afstuderende dierenartsen. De flexibilisering van het voortgangstraject resulteert in een zéér laag studierendement. Op die manier komen er jaarlijks tussen de 150 à 200 dierenartsen op de markt, méér dan het aantal (in de praktijk) nodige (fulltime) equivalenten. Het nodige aantal fulltime equivalenten daalt daarenboven jaar na jaar;
- 5° het hoge aantal afstuderende dierenartsen zet druk op de arbeidsmarkt waardoor andere problemen de kop opsteken, zoals onderlinge concurrentie, schijnzelfstandigheid, moeilijke prijszetting. Dit leidt tot een massaal afhaken van jonge dierenartsen binnen de vijf jaar na het behalen van het diploma, omdat zij financieel niet rond komen en omdat ze zich professioneel onvoldoende kunnen ontplooiën. Dit impliceert een gigantische maatschappelijke kost, in acht genomen dat de opleiding diergeneeskunde een zeer dure opleiding is.”

De grote instroom (ook van Vlaamse studenten) in de genoemde bacheloropleidingen – die na een recente daling in de voorbije academiejaren, in het academiejaar 2016-2017 weer gestegen zou zijn – vormt een uitdaging. Daarnaast blijkt uit de nota onder meer ook een bezorgdheid voor het studierendement van de in- en doorstromende studenten en, gelet op de in Vlaanderen bestaande vraag naar dierenartsen, voor de (te) grote uitstroom naar de arbeidsmarkt. Doordat het aanbod van afgestudeerde dierenartsen ruim hoger ligt dan de vraag van het werkveld, waardoor er een oververzadiging van de arbeidsmarkt ontstaat, leidt dat er toe dat een aantal afgestudeerde studenten noodgedwongen voor het buitenland kiest om hun carrière uit te bouwen.

Hoewel we, als we rekening houden met de diverse subsectoren waarin zelfstandige dierenartsen aan de slag zijn (bijvoorbeeld die van landbouwhuisdieren, kleine huisdieren en sportdieren), deze oververzadiging mogelijk moeten nuanceren, leidt ze tot meerdere ongewenste gevolgen. Naast de druk op de arbeidsmarkt en de druk op het professionele en persoonlijke leven van dierenartsen, gaat het over het afhaken van jonge dierenartsen binnen een periode van vijf jaar nadat ze hun masterdiploma hebben behaald en tot de genoemde maatschappelijke consequenties. Om een volledig en voldoende genuanceerd (arbeidsmarkt)beeld te krijgen, moeten we er rekening mee houden dat dierenartsen ook buiten de zelfstandige praktijk actief zijn: in het kader van de volksgezondheid en veterinaire voedselveiligheid, bij de controlediensten van het Departement Landbouw en Visserij, in de vleeskeuring, de farmaceutische industrie, de veevoederbedrijven of de vleesverwerkende nijverheid, en ook steeds vaker in het wetenschappelijk onderzoek.

Bij de uitstroom stellen we dan weer vast dat afgestudeerde dierenartsen die opgeleid zijn in instellingen die door Vlaanderen gefinancierd zijn, zich vaak in het buitenland moeten vestigen – vooral in Frankrijk – als ze het beroep ook effectief willen uitoefenen.

Veel van de hierboven vermelde elementen zijn de voorbije tijd ook aan bod gekomen in diverse vragen om uitleg in de Commissie voor Onderwijs van het Vlaams Parlement en in de antwoorden daarop van de ministers aan wie de vragen werden gesteld. In de vorige legislatuur was er onder meer de vraag om uitleg van Jos De Meyer over de oververzadiging van de arbeidsmarkt voor diergeneeskunde (*Vragen om uitleg* VI.Parl. 2013-14, nr. 1001). In de huidige legislatuur zijn de volgende vragen om uitleg aan bod gekomen: de vraag van Ann Brusseel over de uitdagingen aangaande de opleiding Diergeneeskunde (*Vragen om uitleg* VI.Parl. 2015-16, nr. 2296) en van Koen Daniëls over de studievoortgangsbewaking (*Vragen om uitleg* VI.Parl. 2016-17, nr. 219). In eerdere zittingsjaren had Koen Daniëls ook al schriftelijke vragen over Nederlandse studenten in het hoger onderwijs gesteld (*Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2014-15, nr. 134, aan minister Hilde Crevits en *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2015-16, nr. 441, aan minister Hilde Crevits), waarbij hij de instroom van Nederlandse studenten in de opleidingen uit het studiegebied Diergeneeskunde vaststelde.

Dezelfde elementen leiden er ook toe dat onder meer actoren die betrokken zijn bij de opleidingen of bij het beroepsveld, maar ook leden van de Commissie voor Onderwijs van het Vlaams Parlement en de minister van Onderwijs zelf, doelstellingen hebben geformuleerd en initiatieven hebben voorgesteld om in te spelen op de huidige instroom, doorstroom en uitstroom zoals die vandaag bestaan bij de opleidingen uit het studiegebied Diergeneeskunde. In de hierboven genoemde nota Plethora diergeneeskunde van februari 2014 dringen de faculteiten Diergeneeskunde van de Universiteit Gent en de Universiteit Antwerpen, de Nederlandstalige Gewestelijke Raad Orde der Dierenartsen, de Vlaamse Dierenartsen Vereniging en de beroepsvereniging voor dierenartsen IVDB DierenartsenBelangen erop aan dat de volgende Vlaamse Regering een beperking van de in-, door- en uitstroom van de studenten Diergeneeskunde, met behoud van de huidige minimale financiële enveloppe, in haar regeerakkoord opneemt.

In een recente vrije tribune (30 juni 2016 op het forum van knack.be) gaf Sarne De Vliegheer, professor diergeneeskundig recht, deontologie en praktijkmanagement aan de Faculteit Diergeneeskunde van de UGent en voorzitter van de NGROD, dan weer aan dat hij geen voorstander is van een traditioneel toelatingsexamen voor de opleiding Diergeneeskunde. Als inspiratiebron schuift hij wel een model naar voren dat in goed overleg bepaalt hoeveel dierenartsen moeten worden afgeleverd, rekening houdend met de verschillen in behoeften voor gezelschapsdieren en nutsdieren, en waarbij de juiste studenten worden geselecteerd om dat contingent te vullen: "Doe dat niet met een traditioneel ingangsexamen want dat selecteert vooral op intelligentie en te weinig op aanleg om het later als praktijkdierenarts te maken én vol te houden. Doe dat wél op basis van een mix van de resultaten in de vooropleiding (de academische competenties) én niet-academische competenties (aanleg, gedrag, motivatie), te kwantificeren via interviews en psychologische tests."

Ook in de Commissie voor Onderwijs van het Vlaams Parlement is – zoals hierboven werd geponeerd – de voorbije maanden en jaren al een aantal mogelijke initiatieven ter sprake gekomen.

Weinig tot geen enthousiasme was er voor een idee om in het hoger onderwijs de studiegelden te differentiëren en het studiegeld voor de opleidingen Diergeneeskunde fors op te trekken, en zo zelfs te vertienvoudigen. Hetzelfde geldt voor een

vergelijkend examen dat in de loop van de opleiding zou worden georganiseerd: dat is waar men in de Franse Gemeenschap voor heeft geopteerd.

Meer eensgezindheid is er over het uitgangspunt dat er bij mogelijke initiatieven grote zorg moet zijn voor de democratisering en de toegankelijkheid van het hoger onderwijs, en ook voor de internationalisering ervan.

Tegelijk is ook duidelijk dat er een blijvende zorg blijft bestaan voor beslissingen van andere landen die mee kunnen leiden tot een verhoogde instroom in Vlaamse opleidingen Diergeneeskunde. Wat opgenomen is in het Damesakkoord, is daar niet vreemd aan.

Evenveel zorg is vereist voor de kwaliteit van de betrokken opleidingen en de vereiste financiering van de opleidingen, in het kader van het Financieringsdecreet Hoger Onderwijs.

Daarnaast is er een breed draagvlak over het belang van een aantal genomen en geplande initiatieven die zijn opgenomen in het regeerakkoord 2014-2019 (*Parl. St. VI.Parl. 2014, nr. 31/1*), de beleidsnota Onderwijs 2014-2019 (*Parl. St. VI.Parl. 2014-15, nr. 133/1*) en de beleidsbrieven Onderwijs die daarop volgden (*Parl. St. VI.Parl. 2015-16, nr. 512/1* en *Parl. St. VI.Parl. 2016-17, nr. 940/1*), in de wetenschap dat die initiatieven geen directe impact hebben op buitenlandse studenten.

Met name initiatieven die het oriënteringsproces voor (kandidaat-)studenten versterken, kunnen op brede steun rekenen: de grotere zorg voor oriëntering in het secundair en hoger onderwijs, het verstrekken van duidelijke informatie over de diverse sectoren van de arbeidsmarkt, het invoeren en algemeen uitrollen van de Columbus-oriënteringsproef in het secundair onderwijs en van verplichte, niet-bindende toelatingsproeven in het hoger onderwijs (ook voor STEM-opleidingen (STEM: Science, Technology, Engineering and Mathematics)).

Hetzelfde geldt voor initiatieven die focussen op het verhogen van studievoortgang en studierendement, en op de daaraan gekoppelde meer performante heroriëntering binnen het hoger onderwijs.

Over het beperken van de instroom in de bacheloropleiding, hetzij via een 'traditionele' bindende toelatingsproef, hetzij via andere (contingenterings)instrumenten, bestaat dan weer minder eensgezindheid.

Voor de indieners van dit voorstel van resolutie blijkt uit dat alles dat het van het grootste belang is om in deze context meer duidelijkheid te hebben over de elementen en (keuze)processen die in het studiegebied Diergeneeskunde de instroom, doorstroom en uitstroom beïnvloeden.

Daarnaast is het belangrijk om na te gaan welke maatregelen mogelijk en gewenst zijn, ter aanvulling en versterking van de nu al genomen en geplande initiatieven op het gebied van instroom, doorstroom en uitstroom. Ook meer inzicht op effecten van mogelijke aanvullende initiatieven ten aanzien van instroom, doorstroom of uitstroom op één of op beide van de andere 'stroom'-aspecten, is onmisbaar.

Daarbij moet ook rekening worden gehouden met de eerder genoemde uitgangspunten: zorg voor de democratisering en de toegankelijkheid, voor de internationalisering van het hoger onderwijs en voor de kwaliteit en de financiering van de opleidingen.

Daarom vragen de indieners van dit voorstel van resolutie aan de Vlaamse Regering om de opdracht te geven tot een onderzoek dat een antwoord kan bieden op de bovengenoemde vragen.

Jos DE MEYER
Koen DANIELS
Ann BRUSSEEL
Vera CELIS
Kathleen HELSEN
Paul CORDY

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
 - 1° het Vlaamse regeerakkoord 2014-2019 (*Parl.St.* VI.Parl. 2014, nr. 31/1);
 - 2° de beleidsnota Onderwijs 2014-2019, ingediend door mevrouw Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs (*Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 133/1);
 - 3° de beleidsbrief Onderwijs 2016-2017, ingediend door mevrouw Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs (*Parl.St.* VI.Parl. 2016-17, nr. 940/1);
 - 4° de 'Intentieverklaring van de Nederlandse minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, dr. Jet Bussemaker, en de Vlaamse minister van Onderwijs en viceminister-president van de Vlaamse Regering, Hilde Crevits, inzake onderwijssamenwerking tussen Nederland en Vlaanderen' van 30 mei 2016, het zogenaamde Damesakkoord;
 - 5° signalen, overwegingen en voorstellen uit de opleidingen Diergeneeskunde en het betrokken beroepsveld;
 - 6° de vragen om uitleg in de Commissie voor Onderwijs van het Vlaams Parlement, onder meer van Jos De Meyer over de oververzadiging van de arbeidsmarkt voor diergeneeskunde (*Vragen om uitleg* VI.Parl. 2013-14, nr. 1001), van Ann Brusseel over de uitdagingen aangaande de opleiding Diergeneeskunde (*Vragen om uitleg* VI.Parl. 2015-16, nr. 2296) en van Koen Daniëls over de studievoortgangsbewaking (*Vragen om uitleg* VI.Parl. 2016-17, nr. 219);
 - 7° de schriftelijke vragen van Koen Daniëls over Nederlandse studenten in het hoger onderwijs (*Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2014-15, nr. 134, aan minister Hilde Crevits en *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2015-16, nr. 441, aan minister Hilde Crevits), waarbij de instroom van Nederlandse studenten in de opleidingen uit het studiegebied Diergeneeskunde werd vastgesteld;
- overwegende dat:
 - 1° (onderdelen van) de met de opleidingen Diergeneeskunde gelieerde arbeidsmarkt oververzadigd raken;
 - 2° elementen en processen die bij de opleidingen uit het studiegebied Diergeneeskunde een invloed hebben op de instroom, doorstroom en uitstroom zowel tot een hoge instroom, een hoge uitval en – onder meer rekening houdend met de gelieerde arbeidsmarkt – een hoge uitstroom aanleiding geven;
 - 3° de democratisering en toegankelijkheid van het hoger onderwijs ook voor het studiegebied Diergeneeskunde een belangrijke doelstelling blijft;
 - 4° de internationalisering van het hoger onderwijs ook voor het studiegebied Diergeneeskunde een belangrijke doelstelling blijft;
 - 5° de nodige aandacht moet gaan naar beslissingen in andere landen die kunnen leiden tot een verhoogde instroom in Vlaamse opleidingen Diergeneeskunde;
 - 6° de opleidingen uit het studiegebied Diergeneeskunde over de vereiste financiering moeten kunnen beschikken in het kader van het Financieringsdecreet Hoger Onderwijs;
 - 7° voor de opleidingen uit het studiegebied Diergeneeskunde de kwaliteitszorg en de optimale kwaliteit van de (pre)klinische opleiding onverminderd van het grootste belang blijven;

- vraagt de Vlaamse Regering:
- 1° om de opdracht te geven tot een onderzoek dat zich focust op:
 - a) de elementen en processen die de instroom, doorstroom en uitstroom beïnvloeden bij de studenten in de opleidingen uit het studiegebied Diergeneeskunde, en:
 - 1) om daarbij rekening te houden met de kwaliteit, internationalisering, democratisering en toegankelijkheid van het hoger onderwijs, in het bijzonder met betrekking tot de opleidingen uit het studiegebied Diergeneeskunde;
 - 2) om daarbij de instroom en het aandeel van buitenlandse studenten in opleidingen van het studiegebied Diergeneeskunde in kaart te brengen alsook hun profiel en hun motivatie om zich in te schrijven aan een Vlaamse universiteit;
 - b) de mogelijke en gewenste maatregelen die bestaande initiatieven ten aanzien van de instroom (onder meer met betrekking tot het profiel, de startcompetenties en de verwachtingen van (kandidaat-)studenten ten aanzien van de opleiding en het beroep), de doorstroom en de uitstroom, kunnen aanvullen en versterken;
 - c) het in kaart brengen van de kostprijs van die opleidingen en de analyse van verschillende financieringsscenario's – onder meer de mogelijkheid om te werken met 'plafonds' zoals bij kunstopleidingen – die mogelijk ook kunnen uitgaan van een daling van het aantal studenten;
 - 2° om het bereik van de verplichte, niet-bindende toelatingsproeven, zoals die nu in de vorm van 'ijkingstoetsen' worden opgezet in de universitaire STEM-opleidingen (STEM: Science, Technology, Engineering and Mathematics), prioritair en op korte termijn uit te breiden naar de opleidingen Diergeneeskunde;
 - 3° om de resultaten en de evaluatie van de verplichte, niet-bindende toelatingsproef als uitgangspunt te nemen voor verdere beleidskeuzes.

Jos DE MEYER
Koen DANIELS
Ann BRUSSEEL
Vera CELIS
Kathleen HELSEN
Paul CORDY